

Քրդերենը որպես երկրորդ իրանական լեզու

*Թերեզա Ամրյան
Պատմական գիտությունների թեկնածու
ԵՊՀ իրանագիտության ամբիոն*

Քրդերենը դասավանդվում է ԵՊՀ իրանագիտության ամբիոնի բակալավրիատի 6-րդ կիսամյակում: Լեզվի դասավանդմանը տրամադրվում է շաբաթական 4 ժամ (կիսամյակի ընթացքում 64 ժամ): Դասընթացը ուսանողներին հնարավորություն է տալիս ուսումնասիրել արևմտաիրանական լեզուներից մեկի՝ քրդերենի բարբառները, խոսվածքները և քերականությունը:

Դասընթացի շրջանակներում հետազոտվում է քրդերենի քերականական համակարգը՝ այն համեմատության մեջ դնելով արդեն իսկ ուսանողին ծանոթ այլ իրանական լեզուների և բարբառների քերականական ու լեզվաբանական իրողությունների հետ: Ընթերցվում, թարգմանվում են տեքստեր տարբեր քրդական բարբառներով ու խոսվածքներով: Դասընթացը հիմնված է գործնական աշխատանքի վրա: Առարկայի ուսումնասիրության համար կարևորվում է ուսանողների կողմից լեզվական որոշակի հմտությունների ձևավորումն ու զարգացումը: Լեզվի ուսումնասիրությունը նաև տրամադրում է համեմատական նյութ, որը կարող է համաժամանակյա կտրվածքով հարստացնել իրանական լեզվաբանությանը նվիրված ցանկացած հետազոտություն:

Առարկայի թեմատիկ պլանը

N	Թեմա	Ժամաքանակ	Գործնական պարտադրանք
1	Համառոտ ակնարկ քրդերենի ուսումնասիրության պատմությունից	2	2
2	Քրդերենի բարբառային բաժանումը և լեզվի համար կիրառված գրային համակարգերը	2	2
3	Քրդերենի հնչյունական համակարգն ու այբուբենը	2	2
4	Անձնական դերանուններ	2	2
5	Թվական անուն	2	2
6	Քրդերենի բայ հանգույցը, օժանդակ բայը, դիմային վերջավորությունները	2	2
7	Գոյականի սեռը	2	2
8	Իզաֆեթը քրդերենում	2	2
9	Գոյականի որոշյալի և անորոշի առման քերականական կարգը	2	2
10	Բայը քրդերենում	2	2
11	Անցողական և անանցողական բայեր	2	2
12	Բայի անցյալի հիմքը	2	2
13	Սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալ ժամանակաձևը	2	2
14	Ածական անուն	2	2

15	Անդրադարձ-սաստկական, որոշյալ և անորոշ դերանունները քրդերենում	2	2
16	Պատճառական բայեր	2	2
17	Սահմանական եղանակի անցյալ շարունակական ժամանակաձևը	2	2
18	Հարցական-հարաբերական դերանուններ	2	2
19	Քրդերենի հոլովական համակարգը	2	2
20	Բայի ներկայի հիմքը քրդերենում	2	2
21	Սահմանական եղանակի ներկա շարունակական ժամանակաձևը	2	2
22	Գոյականի թվի քերականական կարգը	2	2
23	Քրդերենի փոխադարձ, ժխտական դերանունները	2	2
24	Նախդիրները և հետդիրները քրդերենում	2	2
25	Սահմանական եղանակի ապառնի ժամանակը	2	2
26	Սահմանական եղանակի վաղակատար ժամանակը	2	2
27	Սահմանական եղանակի անցյալ վաղակատար ժամանակը	2	2
28	Պայմանական-ստորադասական եղանակի ներկա-ապառնի (աորիստ) ժամանակաձևը	2	2
29	Մակբայ	2	2
30	Պայմանական-ստորադասական եղանակի անցյալ ենթադրական ժամանակաձևը	2	2
31	Հրամայական եղանակ	2	2
32	Բայասեռի կարգը քրդերենում	2	2

Դասընթացի բովանդակությունը՝ ըստ թեմաների

Թեմա 1

- Համառոտ ակնարկ քրդերենի ուսումնասիրության պատմությունից:
 - ✓ Քրդերենի ուսումնասիրության հակիրճ ներածական խոսք:
 - ✓ Քրդերենով մեզ հասած առաջին գրավոր հուշարձանները:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Սաստրյան Գ., *Քրդագիտության հիմնադրույթներ*, Իրան-Նամե, 1996, № (2-3) 18-19, էջ 3-6:
2. Бакаев Ч. Х., *История изучения курдского языка в России и СССР*, в кн. “Очерки по истории изучения иранских языков”, Москва, 1962.

Թեմա 2

- Քրդերենի բարբառային բաժանումը և լեզվի համար կիրառված գրային համակարգերը:
 - ✓ Քրդերենի բարբառային բաժանման սկզբունքները:
 - ✓ Քրդերենի համար կիրառված գրային համակարգերը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Маккензи Д. Н., *Курманджи, курди и гурани*, Народы Азии и Африки, № 1, Москва, 1963, сс. 162-170
2. MacKenzie D. N., *Kurdish Dialect Studies*, Vol. 1, London, 1961.

3. MacKenzie D. N., *Kurdish Dialect Studies*, Vol. 2, London, 1962.

Թեմա 3

- Քրդերենի հնչյունական համակարգն ու այբուբենը:
 - ✓ Լեզվի հնչյունական համակարգի առանձնատկությունները:
 - ✓ Քրդերենի հնչյունական համակարգի և այլ իրանական լեզուների հնչյունական համակարգերի ընդհանրություններն ու տարբերությունները:
 - ✓ Ներկայումս աշխարհասփյուռ քրդալեզու հանրույթների կողմից կիրառվող լատինատառ այբուբենը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Асагрян, Г. С., *О ранних арменизмах в курдском*, Историко-филологический журнал АН Арм. ССР, № 2, Ереван, 1986, сс. 168-175.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957

Թեմա 4

- Անձնական դերանուններ:
 - ✓ Անձնական դերանունների ուղիղ և թեք հոլովով դրված ձևերը:
 - ✓ Քրդերենի անձնական դերանունների համեմատությունն իրանական այլ լեզուների անձնական դերանունների համակարգի հետ:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 5

- Թվական անուն:
 - ✓ Քանակական, դասական, կոտորակային թվականները:
 - ✓ Քրդերենում կիրառվող շաբաթվա օրերի անվանումները, ժամանակ ցույց տվող բառերն ու արտահայտությունները, ամսանունները. դրանց ծագումնաբանական և համեմատական քննությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.

Թեմա 6

- Քրդերենի բայ հանգույցը, օժանդակ բայը, դիմային վերջավորությունները:
 - ✓ Բայ հանգույցի և օժանդակ բայի կիրառությունը:
 - ✓ Դիմային վերջավորությունների տեսակները քրդերենում և դրանց կիրառությունը տարբեր ժամանակաձևերում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

2. Wurzel P., *Einführung in die kurdische Sprache*, Wiesbaden, 1997.

Թեմա 7

- Գոյականի սեռը:
 - ✓ Արական, իգական և ընդհանուր սեռերը քրդերենում:
 - ✓ Գոյականի սեռի վերացման միտումը ժամանակակից քրդերի լեզվում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Смирнова И. А., Эйюби К. Р., *Историко-диалектологическая грамматика курдского языка*, Москва, 1999.
3. Шамилов А. Ш., Цукерман А. И., Курдоев К. К., *О проблеме рода в курдском языке, Письменность и революция*, сб. 1, Москва-Ленинград, 1933.

Թեմա 8

- Իգաֆեթը քրդերենում:
 - ✓ Իգաֆեթի կազմության յուրահատկությունները արական, իգական ու չեզոք սեռի գոյականների դեպքում:
 - ✓ Իգաֆեթի կիրառությունը և դրա պարզեցման միտումը ժամանակակից քրդերի լեզվում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Шамилов А.Ш., Цукерман А. И., Курдоев К. К., *Об изафете в курдском языке, Революция и письменность. № 1 (16)*, Москва, 1933, сс. 160-178.
3. Karimi Y, *Kurdish Ezafe constructions: Implications for DP structure*, *Lingua*, № 117, 2007, pp. 2159-2177.

Թեմա 9

- Գոյականի որոշյալի և անորոշի առման քերականական կարգը:
 - ✓ Գոյականի անորոշ առումը կազմելու ձևերն ու դրանց կիրառությունը:
 - ✓ Գոյականի որոշյալ առումը, որն արտահայտվում է առավելապես ցուցական և որոշյալ դերանունների միջոցով:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Курдоев К. К., *О значениях и функциях суффикса -к (-ака) в курдском языке, Исследования по истории культуры народов Востока: Сб. в честь акад. И. А. Орбели*, Москва-Ленинград, 1960, сс. 361–366.

Թեմա 10

- Բայը քրդերենում:
 - ✓ Անորոշ դերբայը քրդերենում:
 - ✓ Բայի կառուցվածքային առանձնահատկությունները. պարզ, նախածանցավոր և բաղադրյալ բայեր:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Авалиани Ю. Ю., *Материалы по сложному глаголу курдского языка*, Самарканд, 1962.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

Թեմա 11

- Անցողական և անանցողական բայեր:
 - ✓ Անցողական և անանցողական բայերի խոնարհման առանձնահատկությունները:
 - ✓ Էրգատիվ կառույցը քրդերենում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Курдоев К. К., *Объектное и субъектное спряжение переходного глагола в курдском языке: На материале диалектов курманджи и сорани*, Москва, 1960 (Доклады делегации СССР на XXV Международном конгрессе востоковедов).

Թեմա 12

- Բայի անցյալի հիմքը:
 - ✓ Բայի անցյալի հիմքը կազմելու առանձնահատկություններն ու բացատրությունները:
 - ✓ Բայի անցյալի հիմքի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Язык азербайджанских курдов*, Москва-Ленинград, 1965.
2. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
3. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

Թեմա 13

- Սահմանական եղանակի անցյալ կատարյալ ժամանակաձևը:
 - ✓ Անցյալ կատարյալի կազմության առանձնահատկությունները:
 - ✓ Անցյալ կատարյալի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Говор курдов Туркмении*, Москва, 1962.
2. Курдоев К. К., *Сравнительная грамматика курдского языка (на материале курманджи и сорани)*, автореф. докт. дис., Москва, 1965.

Թեմա 14

- Ածական անուն:
 - ✓ Ածականի տեսակները, կազմությունն ու կիրառությունը:
 - ✓ Որակական ածականի համեմատության աստիճանների կազմությունը տարբեր քրդական բարբառներում ու խոսվածքներում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Говор курдов Туркмении*, Москва, 1962.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

3. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 15

- Անդրադարձ-սաստկական, որոշյալ և անորոշ դերանունները քրդերենում:
 - ✓ Անդրադարձ-սաստկական դերանվան կիրառությունը:
 - ✓ Անդրադարձ-սաստկական դերանվան կիրառության առանձնահատկությունները տարբեր քրդական բարբառներում ու խոսվածքներում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

Թեմա 16

- Պատճառական բայեր:
 - ✓ Պատճառական բայերի կազմությունը:
 - ✓ Պատճառական բայերի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Объектное и субъектное спряжение переходного глагола в курдском языке: На материале диалектов курманджи и сорани*, Москва, 1960 (Доклады делегации СССР на XXV Международном конгрессе востоковедов).
2. Wurzel P., *Einführung in die kurdische Sprache*, Wiesbaden, 1997.

Թեմա 17

- Սահմանական եղանակի անցյալ շարունակական ժամանակաձևը:
 - ✓ Անցյալ շարունակականի կազմությունը:
 - ✓ Անցյալ շարունակական ժամանակաձևի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 18

- Հարցական-հարաբերական դերանուններ:
 - ✓ Հարցական-հարաբերական դերանունների ծագումնաբանական առանձնահատկությունները և կազմությունը:
 - ✓ Հարցական-հարաբերական դերանունների կիրառությունը քրդերենում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка на материале диалектов курманджи и сорани*, Москва, 1978.
3. Wurzel P., *Einführung in die kurdische Sprache*, Wiesbaden, 1997.

Թեմա 19

- Քրդերենի հոլովական համակարգը:
 - ✓ Հոլովական կարգի արտահայտումը գոյականների ներքին թեքման և մասնիկավորման միջոցով:
 - ✓ Հոլովական կարգի արտահայտումը նախդիրների և հետդիրների միջոցով:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Юсупова З. А., *Предлоги и послелогии в южном диалекте курдского языка(сорани)*, автореферат канд. дисс., Ленинград, 1965.

Թեմա 20

- Բայի ներկայի հիմքը քրդերենում:
 - ✓ Բայի ներկայի հիմքի կազմության առանձնահատկությունները:
 - ✓ Բայի ներկայի հիմքի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 21

- Սահմանական եղանակի ներկա շարունական ժամանակաձևը:
 - ✓ Ներկա շարունակական ժամանակաձևի կազմությունը:
 - ✓ Ներկա շարունակականի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. X., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
3. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 22

- Գոյականի թվի քերականական կարգը:
 - ✓ Հոգնակի թվի կազմությունն ու դրա արտահայտման միջոցները:
 - ✓ Հոգնակի թվի առանձնահատկությունները քրդերենում:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. X., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

Թեմա 23

- Քրդերենի փոխադարձ, ժխտական դերանունները:
 - ✓ Փոխադարձ, ժխտական դերանունների ծագումնաբանական յուրահատկությունները:
 - ✓ Փոխադարձ, ժխտական դերանունների կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

Թեմա 24

- Նախդիրները և հետդիրները քրդերենում:
 - ✓ Նախդիրները և հետդիրները որպես բառաստեղծման և հոլովական կարգի արտահայտման միջոց:
 - ✓ Նախդիրների ու հետդիրների ծագումնաբանական առանձնահատկությունները:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Послелого как средство выражения грамматических отношений в курдском языке*, канд. дисс., Ленинград, 1950.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
3. Edmonds, C. J., *Prepositions and Personal Affixes in Southern Kurdish*, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, Vol. XVII, pt. 3, 1955.

Թեմա 25

- Սահմանական եղանակի ապառնի ժամանակը:
 - ✓ Ապառնի ժամանակաձևի կազմությունը:
 - ✓ Ապառնի ժամանակաձևի կիրառության առանձնահատկությունները:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
3. Цукерман И. И., *О генетическом единстве показателя будущего времени и показателя категории очного в курдском языке*, Проблемы востоковедения, № 2, Москва, 1959.

Թեմա 26

- Սահմանական եղանակի վաղակատար ժամանակը:
 - ✓ Վաղակատար ժամանակաձևի կազմությունը:
 - ✓ Վաղակատարի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 27

- Սահմանական եղանակի անցյալ վաղակատար ժամանակաձևը:
 - ✓ Անցյալ վաղակատար ժամանակաձևի կազմությունը:
 - ✓ Անցյալ վաղակատարի կիրառման առանձնահատկությունները:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 28

- Պայմանական-ստորադասական եղանակի ներկա-ապառնի (աորիստ) ժամանակաձևը:
 - ✓ Աորիստի կազմությունը:
 - ✓ Աորիստի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 29

- Մակբայ:
 - ✓ Մակբայների դասակարգումն ու դրանց տեսակները:
 - ✓ Մակբայների կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
2. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.

Թեմա 30

- Պայմանական-ստորադասական եղանակի անցյալ ենթադրական ժամանակաձևը:
 - ✓ Անցյալ ենթադրականի կազմությունը:
 - ✓ Անցյալ ենթադրականի կիրառության առանձնահատկությունները:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Thackston W. M., *Kurmanji Kurdish: A Reference Grammar with Selected Readings*, unpublished manuscript: electronic version retrieved from: http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Kurmanji/kurmanji_1_grammar.Pdf (accessed: 20.02.2015).

Թեմա 31

- Հրամայական եղանակ:
 - ✓ Հրամայականի կազմությունը:
 - ✓ Հրամայականի կիրառությունը:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Wurzel P., *Einführung in die kurdische Sprache*, Wiesbaden, 1997.

Թեմա 32

- Բայասեռի կարգը քրդերենում:
 - ✓ Ներգործական և կրավորական սեռերի կազմությունը:
 - ✓ Ներգործական և կրավորական սեռերի կիրառության առանձնահատկությունները:

Առաջարկվող գրականությունը՝

1. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
2. Курдоев К. К., *Объектное и субъектное спряжение переходного глагола в курдском языке: На материале диалектов курманджи и сорани*, Москва, 1960 (Доклады делегации СССР на XXV Международном конгрессе востоковедов).

Գրականության ցանկ

1. Աւաւտրյան Գ., *Քրդագիտության հիմնադրույթներ*, Իրան-Նախե, 1996, № (2-3) 18-19, էջ 3-6:
2. Авалиани Ю. Ю., *Материалы по сложному глаголу курдского языка*, Самарканд, 1962.
3. Асатрян, Г. С., *О ранних арменизмах в курдском*, Историко-филологический журнал АН Арм. ССР, № 2, Ереван, 1986, сс. 168-175.
4. Бакаев Ч. Х., *Говор курдов Туркмении*, Москва, 1962.
5. Бакаев Ч. Х., *История изучения курдского языка в России и СССР*, в кн. “Очерки по истории изучения иранских языков”, Москва, 1962.
6. Бакаев Ч. Х., *Послелого как средство выражения грамматических отношений в курдском языке*, канд. дисс., Ленинград, 1950.
7. Бакаев Ч. Х., *Язык азербайджанских курдов*, Москва-Ленинград, 1965.
8. Бакаев Ч. Х., *Язык курдов СССР*, Москва, 1973.
9. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка (курманджи)*, Москва-Ленинград, 1957.
10. Курдоев К. К., *Сравнительная грамматика курдского языка (на материале курманджи и сорани)*, автореф. докт. дис., Москва, 1965.
11. Курдоев К. К., *О значениях и функциях суффикса -к (-ака) в курдском языке*, Исследования по истории культуры народов Востока: Сб. в честь акад. И.А. Орбели, Москва-Ленинград, 1960, сс. 361–366.
12. Курдоев К. К., *Объектное и субъектное спряжение переходного глагола в курдском языке: На материале диалектов курманджи и сорани*, Москва, 1960 (Доклады делегации СССР на XXV Международном конгрессе востоковедов).
13. Курдоев К. К., *Грамматика курдского языка на материале диалектов курманджи и сорани*, Москва, 1978.
14. Маккензи Д. Н., *Курманджи, курди и гурани*, Народы Азии и Африки, № 1, Москва, 1963, сс. 162-170.

15. Смирнова И. А., Эйюби К. Р., *Историко-диалектологическая грамматика курдского языка*, Москва, 1999.
16. Цукерман И. И., *О генетическом единстве показателя будущего времени и показателя категории очного в курдском языке*, Проблемы востоковедения, № 2, Москва, 1959.
17. Шамилов А.Ш., Цукерман А. И., Курдоев К. К., *Об изафете в курдском языке*, Революция и письменность, № 1 (16), Москва, 1933, сс. 160-178.
18. Шамилов А. Ш., Цукерман А. И., Курдоев К. К., *О проблеме рода в курдском языке*, Письменность и революция, сб. 1, Москва-Ленинград, 1933.
19. Юсупова З.А., *Предлоги и послелоги в южном диалекте курдского языка(сорани)*, автореферат канд. дисс., Ленинград, 1965.
20. Edmonds C. J., *Prepositions and Personal Affixes in Southern Kurdish*, Bulletin of the School of Oriental and African Studies, Vol. XVII, pt. 3, 1955.
21. Karimi Y, *Kurdish Ezafe constructions: Implications for DP structure*, Lingua, № 117, 2007, pp. 2159-2177.
22. MacKenzie D. N., *Kurdish Dialect Studies*, Vol. 1, London, 1961.
23. MacKenzie D. N., *Kurdish Dialect Studies*, Vol. 2, London, 1962.
24. Wurzel P., *Einführung in die kurdische Sprache*, Wiesbaden, 1997.